

Svend Brinkmann: **Gå Glip** – om begrænsningens kunst i en grænseløs tid.

Gyldendal business, 144 sider, kr. 250,00.

Svend Brinkmann har gjort det igen – skrevet en lille rap debatbog og denne gang om mådehold i en næsten grænseløs tid. Den er den tredje i rækken: Stå fast (anmeldt PPT, 2014, nr. 5/6), Ståsteder (anmeldt PPT, 2016, nr. 3) og nu altså Gå glip. Som det var tilfældet med de to først deler Gå glip også anmelderne i to hovedleje: Dem der ikke kan få armene ned, og dem der aldrig fik armene op. Men læsernes interesse for de spørgsmål, som Brinkmann behandler, lader til at være usvækket.

Gå glip er bygget op om 5 hovedargumenter: Det politiske argument (retfærdighedsargumentet), det eksistentielle argument (væsentlighedsargumentet), det etiske argument (godhedsargumentet), det psykologiske argument (klogskabsargumentet) og æstetiske argument (enkelhedsargumentet). Bogen holdes sammen af et konsekvent blik for mådehold og nøjsomhed. Den røde tråd kan siges at være øvelser i begrænsning og i at gå glip og så være glad til. Måske i en sådan grad at denne begrænsningens optik står i vejen eller gør blind for andre meningsfulde og bæredygtige fremtidsperspektiver. Bogens undertitel hedder: om begrænsningens kunst i en grænseløs tid. Det grænseløse var hovedtemaet i Stå fast. Ståsteder skulle gøre det muligt at finde åndeligt fodfæste. Således placeret med begge ben plantet i Ståsteders 'livsoaser', kan vi ruste os til at gå glip – ikke af det hele, men vi inviteres til at holde igen – til at nøjes på alle livets områder. Det skulle ifølge Brinkmann ligefrem være klogt at gøre en dyd af nødvendigheden.

Gå glip præsenterer læseren for en ny nødvendighedens politik, hvis grunde dog er noget mere bydende og langsigtet tænkt, end den nødvendighedens politik som politikkerne har talt om i de senere år. Det er dog et budskab der – om overhovedet – giver mest mening i den rige del af verden, hvilket Brinkmann også selv nævner.

Det politiske argument – kapitel 1 – handler kort sagt om nødvendigheden af bæredygtighed. Kapitlet er stort set tavst om, hvad det er ved samfundets egen funktionsmåde, der fordrer en tilsyneladende grænseløs vækst og truer vores fælles eksistensgrundlag. Måske kunne Brinkmann have hævet blikket og fået øje på en anden logik, hvis han havde inddraget en økologisk økonomi, som den herhjemme formuleres af blandt andet økonomiprofessor Inge Røpke. Det havde måske kunnet givet substans til slutreplikken om ”en fælles genopdagelse af fortidige dyder som nøjsomhed, mådehold (...) som modvægt til den sociale acceleration og dens skadevirkninger” (side 31).

Det eksistentielle argument handler først og fremmest om at begrænse sig og således ikke ville det hele, men derimod det væsentlige, forstår sig. Jeg må indrømme, at den højstemte prosa ikke er befordrende for min tilgang. Jeg kunne ikke rigtig 'besinde' mig på 'hjertes renhed', der angiveligt forudsætter: "at man lærer at ville det gode for det godes egen skyld" (Kierkegaard parafrase, side 47). Det at have værdi i sig selv – egenværdi – var det gennemgribende tema i Ståsteder.

Det etiske argument handler om mådeholdets værdi. Brinkmann gør overbevisende op med en instrumentel økonomisk standardmodel for mennesker. Han gør gældende, at vi er intersubjektive væsener, som kan tænke og handle etisk. Kapitlet kan sammenfattes med den gamle talemåde om 'alt med måde', hvilket så i øvrigt også gælder mådeholdet.

Det psykologiske argument handler i høj grad om at udvikle selvkontrol og dermed kunne modstå alverdens fristelser. Vi skal simpelthen lære at nøjes og være tilfreds med mindre. Og så i øvrigt udsætte os selv for færre distraherende fristelser og valgmuligheder. Jeg kom under læsningen til at tænke på den danske forfatter Mogens Klitgaards roman fra 1938: Gud mildner luften for de klippede får, hvor det i slutningen af bogen hedder: "For at fåret ikke skal gøre vrøvl over at blive klippet, siger man, at Gud mildner luften for det".

Brinkmann baserer sin argumentation på fortolkning af nogle mere eller mindre tvivlsomme undersøgelser – de berømte eller måske snarere berygtede skumfidus og trædemølle eksperimenter og på udlægning af stoicismen, som også spillede en stor rolle i Stå fast.

Hvis Brinkmann havde hævet blikket fra de psykologiske laboratorier og det gamle Grækenland, kunne han have foretaget en kontekstualisering af begreberne om forventninger, tillid og selvkontrol med inddragelse af kulturpsykologiske og økologisk psykologiske indsigter. Men på den anden side: "You can't always get what you want", som Brinkmann citerer Rolling Stones for (side 60). Han citerer sjovt nok ikke en senere verselinje: "But if you try sometime you find, you get what you need", som vel ellers flugter godt med bogens budskab. Stones var på det tidspunkt i øvrigt ikke ligefrem en gruppe, der var kendt for mådehold eller for at ønske at gå glip af ret meget.

Det sidste – og måske stærkest argument er det æstetiske, der handler om glæden ved det enkle og ved at gå glip af noget. Brinkmann fremhæver blandt andet betydningen af ritualer i forhold til at skabe kulturer, der kan støtte os i at fokusere på det væsentlige og gå glip af det uvæsentlige. Det er givetvis en vigtig pointe, at ritualer er med til at give det sociale liv form. Men Brinkmanns fremstilling underkommunikerer de magtproblematikker, konventioner og ritualer også repræsenterer. Han

beskriver menneskelivet som et æstetisk projekt – en livskunst. Denne kunst-metafor, som også indgår i bogens undertitel, finder jeg yderst tvivlsom. Kunst-metaforen er – selv forbundet med en etisk forpligtigelse – helt abstrakt og gør vel reelt den enkelte til sin egen projektmager og kunstner. Mon mit (livs)projekt vil lykkes – er jeg man en god nok (livs-)kunstner?

Brinkmann afslutter i bedste (eller værste) selvhjælpsbogsstil med at fremsætte 7 råd til selvdisciplinering (side 119-122): 1. Vælg, hvornår du vil vælge, 2. forsøg at overbevise dig selv om, at det er noget pjat, at ”kun det bedste er godt nok”, 3, gør dine vigtige beslutninger uigenkaldelige, 4. Øv dig i taknemlighed, 5. forvent tilvænning, 6. lad være at sammenligne så meget og 7. lær at leve med begrænsninger.

Dernæst opstiller han fire tankemåder, der skulle kunne medvirke til at skabe en kulturel ramme:

- Kustodetankegangen: vi bør indse, at kendskab til fortiden og anerkendelse af vores kulturelle traditioner ikke (nødvendigvis) står i modsætning til individets frie livsudfoldelse (side 128-130).
- Dannelsestankegangen: vi bør fokusere på den etiske dannelse (side 130-132).
- Tilfældighedstankegangen: vi bør anerkende tilfældighedernes spil i menneskers liv (side 132-133).
- Organisketankegang: vi bør (formentlig) genopdage en mere cyklisk opfattelse (side 133-134).

Gå glip fremstår på mange måder som en gammeldags bog. Den inviterer ligesom forgængerens læsere til at ’besinde’ os på gamle ideer. Det er en konservativ bog – ikke i partipolitisk forstand, der ønsker at medvirke til, at læseren genopdager og fremmer gamle dyder. Det er takt og tone i en næsten grænseløs udviklingskultur.

Bogen forekommer mig ikke skrevet med den patos, som kendetegnede de to første debatbøger – og især Stå fast. Men det ville nu alligevel være en skam, at gå glip af især bogens etiske og æstetiske argumenter.

Ole Løw